
STENOGRAFISCHE NOTULEN VAN DE PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

VERGADERING VAN

2 DECEMBER 2022

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

VERGADERING VAN 2 DECEMBER 2022

De vergadering wordt geopend te 14.30 uur.

Mevrouw de Gouverneur en de heer Provinciegriffier zijn aanwezig.

Tekenden de aanwezigheidslijst:

ANCIAUX Koen
BAKELANTS Ann
CALUWÉ Ludwig
CLAESSEN Jan
COLSON Mireille
COTTENIE Christ'l
CUYLAERTS Nathalie
DANEELS Tobias
DE HAES Jan
DE QUICK Erik
DE WINTER Stefan
DILLEN Koen
FRANÇOIS Catherine
GEYSEN Kris
GYS Seppe
HELSEN Katleen
JACQUES Ilse
LAUWERS Linda
LEMMENS Luk
PALINCKX Koen
SCHOOFs Louis
SOHIER Rudy
STEVENS Lili
TALHAOUI Fauzaya
VALKENIERS Bruno
VAN DIENDEREN Ilse
VAN HAUTEGHEM Marleen
VAN OLMEN Mien
VAN RANSBEECK Brend
VANDENDRIESSCHE Diederik
VERHAERT Inga
VERHA EVEN Eddy
VRANCKEN Isabelle
WECKHUySEN Wendy

Verontschuldigd:

BOONEN Nicole
VAN GORP Valery

De raad is bijeen in openbare vergadering.

OPENBARE VERGADERING

GRIFFIE

Departement Mens, Communicatie
en Organisatie

De leden van de provincieraad

datum 15 november 2022
kenmerk Sharepoint>griffie>provincieraad>zittingen>2022
contactpersoon Veerle Vervloesem | T 03 240 54 28
veerle.vervloesem@provincieantwerpen.be
onderwerp Provincieraad

Mevrouw
Mijnheer

Bij toepassing van artikel 7 van het provinciedecreet heb ik beslist om de provincieraad bijeen te roepen in december 2022 op de volgende data:

- vrijdag 2 december 2022 om 15.00 uur (Openingsrede van de Gouverneur);
- dinsdag 6 december 2022 om 14.00 uur;
- woensdag 7 december 2022 om 14.00 uur;
- donderdag 8 december 2022 om 14.00 uur.

U wordt uitgenodigd deze vergadering bij te wonen. De vergadering heeft plaats in de provincieraadszaal, Kon. Elisabethlei 22 te 2018 Antwerpen.

Als bijlage stuur ik u de agenda van de zitting van 2 december 2022, die wordt voortgezet op 6, 7 en 8 december 2022.

Met vriendelijke groeten

De voorzitter

Kris Geysen

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

VERGADERING VAN 2 DECEMBER 2022

Agenda

OPENBARE VERGADERING

0. Provinciale overheid

- 0/1 Aanpassing meerjarenplan 2020-2025 (boekjaar 2022 - maand december). Vaststelling kredieten 2023. Advies van het Rekenhof. Kennisname.

1. Ruimte, Onderwijs en Mobiliteit

- 1/1 APB Provinciaal Vormingscentrum Malle. Meerjarenplan 2020-2025 en kredieten 2023. Goedkeuring.
- 1/2 APB Provinciaal Onderwijs Antwerpen. Meerjarenplan 2020-2025 en kredieten 2023. Goedkeuring.
- 1/3 Provinciaal Onderwijs Vlaanderen. Jaarverslag en -rekening 2021. Kennisname.

2. Economie, streekbeleid en Europa

- 2/1 APB Provinciaal Secretariaat Europese Structuurfondsen. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 2/2 APB Kamp C. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 2/3 APB Hooibeekhoeve. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 2/4 APB Provinciaal Documentatiecentrum Atlas. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 2/5 APB Gouverneur Kinsbergencentrum. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 2/6 APB Havencentrum. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 2/7 EVAP Proefbedrijf Pluimveehouderij VZW. Meerjarenplan 2020 - 2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.

2/8 Provinciale initiatieven. Het GielsBos vzw. Jaarverslag 2021. Kennisname.

3. Leefmilieu, financiën en logistiek

- 3/1 APB Provinciaal Instituut voor Hygiëne. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 3/2 Aanpassing meerjarenplan 2020-2025 (boekjaar 2022 - maand december). Beleidsrapporten en motivering van de wijzigingen bij de aanpassing van de kredieten. Aanpassing van de dotaties van de autonome provinciebedrijven en de extern verzelfstandigde agentschappen privaat met vzw-structuur. Vaststelling van de kredieten 2023. Goedkeuring.
- 3/3 Algemene provinciebelasting. Reglement 2023. Goedkeuring.
- 3/4 Provinciale opcentiemen op de onroerende voorheffing. Reglement 2023. Goedkeuring.
- 3/5 Algemene provinciebelasting op bedrijfsvestigingen. Reglement 2023. Goedkeuring.
- 3/6 Erratum. APB Campus Vesta. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.

1e bijkomende agenda

- 3/7 Amendement op agendapunt 3.5 algemene provinciebelasting op bedrijfsvestigingen, reglement 2023, ingediend door de heer Koen Anciaux.

4. Vrije tijd, personeel en ICT

- 4/1 APB Provinciaal Recreatiedomein Zilvermeer. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 4/2 APB Provinciaal Recreatiedomein De Schorre. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 4/3 APB Cultuurhuis de Warande. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 4/4 APB Toerisme Provincie Antwerpen. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.

- 4/5 EVAP Arboretum Kalmthout vzw. Meerjarenplan 2020 - 2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 4/6 EVAP Provinciaal Sport- en Recreatiecentrum De Nekker vzw. Meerjarenplan 2020 - 2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 4/7 EVAP Kempens Landschap SON. Meerjarenplan 2020 - 2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.
- 4/8 EVAP De Lilse Bergen vzw. Meerjarenplan 2020 - 2025 en Kredieten 2023. Goedkeuring.

5. Moties

6. Interpellaties

7. BESLOTEN VERGADERING

VOORZITTER.- Goedemiddag allemaal, allemaal van harte welkom op onze provincieraad van vandaag 2 december. Mag ik vragen aan de dienst protocol de gouverneur uit te nodigen om deze raad te vervoegen en willen de aanwezigen hiervoor rechtstaan alstublieft.

Dames en heren, de zitting is geopend. Voor deze zitting heb ik de verontschuldiging van mevrouw Valerie Van Gorp. Zij heeft vandaag ook haar ontslagbrief ingediend voor de provincieraad, dus zij zal vervangen worden. In de maand januari zal de eedaflegging van het nieuwe provincieraadslid plaatsvinden.

Eindelijk, na enkele jaren van corona kunnen we vandaag hier terug in ons vertrouwd provinciehuis jullie allemaal verwelkomen. En al goed ook, want een rede en de daaropvolgende provincieraden volgen via het scherm is toch heel anders dan dat er live kan bijgewoond worden. Vandaag verwelkomt de gouverneur jullie voor haar jaarlijkse rede. Met de rede van de gouverneur starten we tevens met de besprekingen van het budget van volgend jaar. Besprekingen die in een jaar van crisissen niet altijd makkelijk zijn, maar ik ben ervan overtuigd dat we financieel sterk genoeg staan om deze crisis op te vangen. Vandaag zal onze gouverneur, mevrouw Cathy Berx, het startschot geven voor deze bespreking. Zij zal zoals steeds heel wat vertellen over het onderwerp dat ons allen aangaat, water: het blauwe goud, of wat als de omgeving de functie bepaalt? Zoals de laatste jaren een traditie is zal de gouverneur dit niet alleen doen, maar hiervoor enkele sprekers uitnodigen. Mevrouw de gouverneur, wij kijken alvast uit naar uw woorden te luisteren. Mag ik u uitnodigen deze raad te woord te staan. Dank u wel.

Openingsrede van gouverneur Cathy Berx: Water: het blauwe goud, of wat als de omgeving de functie(s) bepaalt?

Tijdens de openingsrede van gouverneur Cathy Berx worden begeleidende slides getoond.

Mevrouw BERX, gouverneur.- Dank u wel voorzitter. Geachte voorzitter van de provincieraad, geachte gedeputeerden, raadsleden en griffier, beste panelleden en co-auteurs, dames en heren genodigden.

Met het element 'water' sluit ik de cyclus van de vier elementen af. Ook tijdens de 27e sessie van de Climate Change Conference, die vorige maand plaatsvond in Egypte, was de aandacht voor water terecht groot. En ik citeer: "Water raakt aan elk aspect van ontwikkeling en houdt verband met bijna alle Sustainable Development Goals. Het stimuleert economische groei, ondersteunt gezonde ecosystemen en is essentieel en fundamenteel voor het leven zelf. De beschikbaarheid van water is cruciaal voor menselijke activiteiten, voor het behoud van ecosystemen, de armoedebestrijding, voor vrede en veiligheid. Daarnaast zijn water en klimaat onlosmakelijk met elkaar verbonden. Volgens het zesde evaluatieverslag van de Intergovernmental Panel on Climate Change van de Verenigde Naties, zijn extreme weersomstandigheden - die ernstige overstromingen en droogte veroorzaken - de laatste jaren vaker voorgekomen, en heviger geweest in intensiteit als gevolg van de menselijke impact op het klimaat." Tot zover het citaat.

En mocht u toch nog niet helemaal overtuigd zijn, citeer ik graag de zogenaamde risico-inschatting die het Wereld Economisch, dus niet het 'Wereld Ecologisch' Forum jaarlijks publiceert. Het Wereld Economisch Forum baseert zich daarvoor op de risico-inschatting van de belangrijkste captains of industry en cruciale leiders wereldwijd.

De top vijf van de belangrijkste globale risico's waarvan de impact over vijf tot tien jaar kritiek is voor de wereld, laat weinig aan de verbeelding over: climate action failure, extreme weather, biodiversity loss, natural resource crisis and human environmental damage. In elk van de vijf als belangrijkste ingeschatte risico's speelt water, de langdurige schaarste en/of tijdelijke immense overvloed eraan en de zorgelijke kwaliteit ervan, een doorslaggevende rol. Alert voor de impact van de veranderingen in de watercyclus en verminderde waterkwaliteit vaardigde de Europese Unie in 2000 de Europese Kaderrichtlijn Water uit. De finaliteit was en is ambitieus en urgent.

Tegen 2015 moeten, moesten dus, zowel de oppervlaktewateren als het grondwater in Europa de goede ecologische toestand, dan wel het goede ecologisch potentieel bereiken. Aquatische ecosystemen moeten voor verdere achteruitgang worden behoed, beschermd en verbeterd. Het duurzaam gebruik van water moet worden bevorderd. Het aquatisch milieu moet worden beschermd en verbeterd door de progressieve vermindering of stopzetting van lozingen, emissies en verliezen van bepaalde stoffen. En last but not least moet worden bijgedragen tot de afzwakking van de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte.

Uiterlijk in 2027 moet er niet alleen voldoende oppervlakte- en grondwater in Europa zijn voor de ecosystemen die ervan afhankelijk zijn, het oppervlakte- en grondwater moet bovendien van goede kwaliteit zijn: het moet minstens voldoen aan de op Europees niveau vastgestelde waarden. Zoals bekend zijn de Europese richtlijnen verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat. Als een lidstaat de doelen van de Kaderrichtlijn Water niet bereikt en niet alle maatregelen neemt om deze doelen te bereiken, kan de Europese Commissie, als waakhond van het Europese recht, een ingebrekestellingsprocedure starten en een boete opleggen.

De klimaatopwarming, de weersextremen en de impact op onze leefomgeving die er het steeds tastbaarder gevolg van zijn, sparen ook onze provincie niet. Het veranderend klimaat, de economische ontwikkelingen en de bevolkingstoename zetten, ook 22 jaar na de inwerkingtreding van de Kaderrichtlijn Water, nog steeds zeer veel, soms zelfs in toenemende mate druk op onze al erg beperkte watervoorraden en de kwaliteit ervan. Dat klemt des te meer voor Vlaanderen en voor onze provincie die het door een combinatie van hoge bevolkingsdichtheid en onder andere hoge verhardingsgraad met één van de laagste waterbeschikbaarheden van Europa moeten stellen.

Waar ons watersysteem in het verleden een grote, goed functionerende spons was met beperkte afvoer, zijn we ten gevolge van ons decennialang ongewijzigd waterbeheer, overgegaan naar een systeem met een beperkte buffer en versnelde afvoer. En dus is het de hoogste tijd om ons natuurlijk systeem duurzaam te herstellen. Watersystemen stoppen niet aan bestuurlijke, zelfs niet aan staatskundige grenzen. Een integrale, multi-level aanpak is cruciaal, over de grenzen van gemeenten, provincies, gewesten en zelfs landen heen. Onder meer daarom kreeg de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid, en ik ben blij dat de voorzitter aanwezig is, Bernard De Potter van harte welkom, als centrale spil in het integraal waterwerk van en voor Vlaanderen, het afgelopen jaar een vernieuwde werking ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en de Overstromingsrichtlijn. Zo moet onder meer de CIW, in samenhang met de beleidsdomein- en bestuursniveau overkoepelende Blue Deal, betere antwoorden kunnen bieden op de gigantische uitdagingen waar het waterbeleid en -beheer voor staan.

Het integraal waterbeleid vertrekt vanuit het watersysteem als eenheid, deelt het watersysteem op in stroomgebieden, stroomgebiedsdistricten en bekkens en stemt de organisatie en de planning voor het waterbeheer daarop af. Omdat het - alweer en bovendien mogelijk in strijd met de Kaderrichtlijn Water - als niet realistisch werd aangezien om tegen 2027 voor alle waterlopen alle knelpunten op te lossen, is in de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 geopteerd voor een gebiedsgerichte prioritering. Hiervoor werden alle Vlaamse oppervlaktewaterlichamen ingedeeld in zes klassen, afhankelijk van hun doelafstand tot de goede toestand. Dit gebeurde op basis van de huidige waterkwaliteit en op basis van andere, 'pragmatische' criteria zoals bijvoorbeeld lopende of geplande projecten in het gebied, de evolutie van de waterkwaliteit over een langere periode, de continuïteit van het beleid, enzovoort.

Het goede nieuws is dat onze provincie meerdere waterlichamen omvat die in pole position zitten om de goede ecologische toestand te halen tegen 2027. Al zal het geenszins eenvoudig zijn. Kwantiteit en kwaliteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het behoud van functies verbonden aan de waterlopen veronderstelt waterlooperherstel op grote schaal. Zonder integrale aanpak geen robuust of veerkrachtig watersysteem. Die integrale aanpak is maar mogelijk in het raam van een gebiedsgericht beleid waarbij alle stakeholders worden betrokken om de allesomvattende visie en plannen niet enkel uit te werken, maar vooral volgehouden uit te voeren voor alle afstroomgebieden.

Een klimaatrobuust en gezond watersysteem verplicht ons om van Vlaanderen opnieuw een gezonde spons te maken. Niet zozeer of niet alleen het wat, maar eerder het hoe en de weg ernaar toe houden ons het meeste bezig. Met veel vallen en opstaan geven we weliswaar uitvoering aan reeds beslist beleid. Of dat volstaat is een heel andere vraag.

Uitvoering van beslist beleid houdt vooral ook valleihervestel in. We spreken de ‘duurzame en veerkrachtige vallei’, bijvoorbeeld van de Kleine Nete uit als een evidentie. Mogelijk minder vanzelfsprekend is wat we er precies mee bedoelen en of de actuele plannen en de uitvoering daarvan wel volstaan. Om een en ander in perspectief te plaatsen, vergeleken we de opgedragen beleidsdoelen met wat eens een echt veerkrachtige vallei was. Dan blijkt dat we vandaag streven naar slechts een vijfde, of een schamele 20 procent, herstel van wat die veerkrachtige vallei van de Kleine Nete voor onze, niet eens al te verre voorouders, moet zijn geweest. Van de beoogde een vijfde of 20 procent, beslist in 2014, is bovendien niet eens de helft gerealiseerd. Ik ben geen wiskundig wonder maar dat komt mijns inziens neer op nog geen tiende van wat ooit, omwille van de klimaatverstoring, noodzakelijk is.

En alsof dat niet volstaat: nog al te vaak laten we ontwikkelingen op ‘foute’ plaatsen toe. Die brengen ons eerder nog verder van, dan ze ons dichterbij het al te lage ambitieniveau voeren. Nieuwe verhardingen en voortdurende drainage zijn kennelijk nog steeds geen taboe, net zomin als de voortdurende druk op het al schaarse grondwater. En zo wordt de zogenaamde Delta, de afstand tussen de as is en de to be, eerder groter dan gedacht.

Hoeveel aanhoudende droge zomers en intense overstromingen blijven nodig om de urgentie in consequente daden te vertalen? Door razendsnelle en immense, nog steeds voortdurende, verharding verminderden de infiltratiemogelijkheden Door en voor landbouw intensifieerde de drainage-impact. Door en voor de industriële landbouw steeg het watergebruik ... en door dat alles daalt de grondwatervoorraad. De gevolgen zijn gekend. Het aanhoudend en incrementele tekort aan water is inmiddels een even grote uitdaging als periodes van hevige regenval. Die opeenvolgende droge zomers leiden immers vroeg of laat tot enorme impact en schade. Schade aan onze kwetsbare leefomgeving, schade aan onze gezondheid en schade aan onze economie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Misschien is dat wel de meest relevante conclusie uit de top vijf van de belangrijkste globale risico's volgens het Wereld Economisch Forum. Ik twijfel niet aan de waarachtige zorg en aandacht van de wereldgemeenschap van Captains of Industry en leiders voor onder meer biodiversiteit, het klimaat en de leefomgeving. Maar zou het belang ervan even hoog zijn gescoord of ingeschat mocht de impact ervan op de economie nihil of verwaarloosbaar zijn?

Dames en heren, droogte is een ‘trage ramp.’ Door droogte verslechtert de toestand gradueel. Net daarom is droogte een zeer verraderlijke crisis die even lastig te beheren is, als de weersomstandigheden - minstens op langere termijn - onvoorspelbaar zijn. Bij gebrek aan echt tastbare sense of urgency is het draagvlak voor ingrijpende maatregelen op tijd en de risicocommunicatie navenant klein. In elk geval, niettegenstaande zeer ingrijpende gevolgen: het stilvallen van industriële processen of drinkwaterproductie, die de voorbije zomer nipt konden worden vermeden, garandeert niets dat we volgende zomer en de volgende zomers opnieuw door het steeds dunnere oog van de naald heen geraken.

En dus bestaat de uitdaging erin om nu en volgehouden te plannen en te handelen, om gewisse impact en schade in de toekomst maximaal te beperken. Sinds deze zomer hanteert de Droogtecommissie voor het eerst het Vlaamse Afwegingskader water met het oog op reactieve maatregelen om droogteschade maximaal te voorkomen dan wel tot een minimum te beperken. Het afwegingskader voorkomt de droogte niet. Daarvoor zijn voormelde proactieve, structurele ingrepen dringend noodzakelijk. Het afwegingskader ondersteunt besluitvormers om op basis van wetenschappelijke inzichten en actuele gegevens gepaste maatregelen te nemen om de schade en impact van droogte maximaal te beperken. Het afwegingskader doorstond een eerste stresstest, maar bleek ook ver van af. Na een eerste evaluatie wordt ingezet op de doorontwikkeling ervan.

Behalve de nood aan even dringend als complex systeemherstel, systeemherstel duurt lang, vergt veel capaciteit aan mensen, middelen en expertise. Behalve daarenboven de nood aan instrumenten om periodes van acute droogte en wateroverlast te overbruggen zonder al te grote schade, is een drastische beperking van de vraag naar en het verbruik van water, het blauwe goud, uitermate urgent. Kijken we naar onze Vlaamse cijfers inzake waterverbruik dan rijst de vraag of ons dagelijks gebruik van gigantische volumes drinkbaar leidingwater voor industriële processen, op enkele uitzonderingen na in het belang van de voedselveiligheid en volksgezondheid, nog wel te verantwoorden valt in een tijd van lage waterbeschikbaarheid.

Hetzelfde geldt voor het gebruik van drinkbaar leidingwater voor talloos vele huishoudelijke toepassingen die geen drinkwaterkwaliteit vereisen. Om tuinen of planten te besproeien, het toilet door te spoelen, voor de was en de plas en zelfs om een douche te nemen en ja, het zwembad te vullen, kan hemelwater echt volstaan. Overigens, er is geen tekort aan regenwater, regen valt er niet minder dan voorheen. Dat we de regen onvoldoende opvangen en versneld blijven afvoeren naar zee, zonder het maximaal te laten infiltreren in de bodem, is de kern van het probleem. Net zoals het gebruik van te goedkoop, te beschikbaar drinkwater, drinkbaar leidingwater voor toepassingen zonder nood aan water van drinkwaterkwaliteit.

En dus moeten alle sectoren, de grootste netto waterslokkoppen op kop: industrie en vooral landbouw als grootste verbruiker van grondwater, bouw als 'grondwaterbemaler' en de huishoudens, hun watergebruik drastisch herdenken, zonder daarom in te boeten op comfort. Volgende principes staan daarbij voorop: het juiste type water, opgevangen hemelwater, gezuiverd afvalwater, oppervlaktewater, grondwater en leidingwater voor de juiste toepassing en het circulair gebruik eerder dan verbruik ervan, tenzij ook dat niet anders kan. Circulair watergebruik maakt inderdaad een essentieel deel uit van een duurzaam en robuust watersysteem. De waarde van water is gewoonweg te hoog om het lineaire model van gebruik en afvoer te behouden, aldus ook de VITO.

Dames en heren, niettegenstaande de beschikbare alternatieven blijft het kennelijk noodzakelijk om op dezelfde nagels te blijven kloppen. De in beleidsteksten neergeschreven inzichten en doelstellingen volstaan nog niet helemaal om een eind te maken aan de nog steeds toenemende verhardingsgraad, aan aanhoudende drainage en aan de, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, toename aan illegaal geboorde waterputten en grondwaterwinnings. De goodwill op beleids- en bestuursniveau is hoog. De Blue Deal heeft alle potenties van een structurele game changer.

De kennis, inzichten, expertise en het maatschappelijk draagvlak nemen ongetwijfeld sterk toe, in het bijzonder ook bij steeds meer burgers, bedrijven, besturen, ook in het bijzonder dit bestuur, individuele landbouwers. Maar meer blijft nodig. Onwettig en free-rider gedrag moeten worden voorkomen en gestraft. Inzicht, kennis, duurzaam perspectief, ondersteuning en begeleiding kunnen en moeten nog veel beter en breder.

Een even interessante als noodzakelijke 'inzichtverbreder' is het systematisch gebruik van de notie 'virtueel waterverbruik'. Zo mogelijk nog veel belangrijker dan het leidingwater dat we volgens onze meter verbruiken is het meetellen van waterverbruik dat nodig is voor de productie van producten die we dagelijks verbruiken of gebruiken: ons voedsel met zijn extreem grote verschillen tussen de waterbehoefte voor de productie van bijvoorbeeld een kilogram rundvlees versus een kilogram tofu of groente en fruit.

Ook de productie en productieprocessen van onze kledij en zovele andere consumptiegoederen en -diensten zijn en blijven buitengewoon waterintensief. Een grotere objectieve transparantie daarover is de beste manier om met volledige kennis van zaken de meest duurzame keuzes te maken.

Dames en heren, en zelfs als structureel vallei- en watersysteemherstel op kruissnelheid komt en circulair watergebruik duurzaam ingeburgerd raakt, kunnen we helaas nog niet verzekeren dat zware overstromingsrampen onze provincie nooit zullen ontwrichten. Ook wij zijn niet 'immuun' tegen een niets of niemand ontziende waterbom. Om ons hierop voor te bereiden

zetten we best in op meerlaagse waterveiligheid, die een gedeelde verantwoordelijkheid van waterbeheerders, gemeentebesturen, crisis- en hulpdiensten en burgers inhoudt.

Met dat inzicht in het achterhoofd werken we, werkt mijn dienst Noodplanning met mens en macht en samen met alle stakeholders aan een robuust Bijzonder Nood- en Interventieplan Waterbom met duidelijke afspraken tussen alle stakeholders, met aandacht voor alle opdrachten die in voorkomend geval moeten worden uitgevoerd, voor alle middelen die allicht noodzakelijk zijn en voor de precisering van alle en eenieders verantwoordelijkheden, niet in het minst ook van burgers, bedrijven, organisaties en instellingen zelf, om een dergelijke periode zonder al te veel schade en impact 'te overleven' en er snel weer bovenop te komen.

Dames en heren, ik rond het eerste deel af. Sinds 1993 al vieren de Verenigde Naties op 22 maart Wereldwaterdag. Met de editie van dit jaar was het, onder de titel 'Groundwater: make the invisible visible'. Daarmee benadrukten de Verenigde Naties het doorslaggevende belang van grondwater: ga er alsjeblieft duurzaam en voorzichtig mee om, smeekten de Verenigde Naties.

In de rede van 2020 argumenteerde ik dat onze bodem dé hefboom is voor een circulaire economie. De bodem biedt ruimte. De bodem is rijk aan per definitie eindige grondstoffen. De bodem levert ecosysteemdiensten en -functies voor al wie en wat leeft. Dat kan de bodem enkel voor zover en in de mate er voldoende ruimte is voor water, voor gezonde aquatische systemen. Dat veronderstelt bovendien dat de ecologische toestand van het water wordt verbeterd en waar die goed is, wordt beschermd. En omdat vervuilde lucht altijd ergens neerslaat, geldt eens te meer dat de elementen bodem, water, lucht en finaal ook vuur onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Dames en heren, sinds de voorbije periode van vijf extreem droge en één extreem natte zomer, is de aandacht voor de kwantiteit aan water sterk toegenomen. Sinds de Kaderrichtlijn Water zet ook Vlaanderen zich in om de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater aanzienlijk te verbeteren.

Wie de hele rede leest, het zijn driehonderd pagina's, krijgt in elk geval een genuanceerd, soms hoopvol, niet zelden somber beeld van waar het ons tot nog toe heeft gebracht en wat ons nog te doen staat. Mede op basis van het indrukwekkende werk en de brede expertise van de sprekers van vandaag en van vele anderen, werk en expertise waarvan ik heel dankbaar gebruik maakte, ga ik daar straks iets dieper op in bij mijn suggesties. Maar nu is het de tijd voor de echte experts. Zij komen één na één en zonder onderbreking aan bod.

Patrick Willems, professor Patrick Willems zal u als eerste toespreken. Patrick Willems is professor hydrologie aan de KU Leuven en zal inzoomen op de droogteproblematiek in onze provincie en de ernst van de zaak.

Daarna geven we het woord, of neemt Lieven Symons het woord. Hij is onderzoeker bij Labo Ruimte, hij geeft toelichting over Droge Delta. Lage Maasdebieten zetten onze ecosystemen, onze waterwegen en bij uitbreiding de Antwerpse economie afgelopen zomer stevig onder hoogspanning. Lieven vertelt hoe een gebied met een uitgesproken waterstress op dit moment, met name de Kempen, een unieke troef kan worden om water in de bodem op te slaan en vast te houden waardoor we structureel en systemisch veel minder afhankelijk worden, dat zal nog niet voor morgen zijn, veel minder afhankelijk worden van Maaswater. De Kempen als het drinkwatervat van Vlaanderen hoeft geen science fiction te zijn.

Afsluiten doen we met Henk Ovink. Henk Ovink is Nederlandse watergezant die ook door de Vlaamse overheid is gevraagd om het Vlaams expertenpanel klimaatadaptatie te leiden. Hij gaat dieper in op het even urgente als belangrijke rapport Weerbaar Waterland, ons voorbereiden op wat al gebeurt en maakt ook de vertaalslag ervan voor onze provincie.

Beste Patrick, als ik als eerste aan u het woord mag geven.

Tijdens de toespraak van Patrick Willems worden begeleidende slides getoond.

De heer WILLEMS.- Dank u wel en goedemiddag geachte gouverneur, geachte provincieraad, geachte aanwezigen. Vooreerst mijn dank om het thema water als centraal thema te kiezen hier voor de openingsrede vandaag, daar zijn we uiteraard bijzonder blij mee als waterexperten. Ik ben gevraagd om u een korte schets te geven van de impact van de klimaatverandering op de waterhuishouding in jullie provincie en ook een eerste indicatie van de grote lijnen van de klimaatadaptatie en de oplossingen die nodig zijn.

Ik ga beginnen met het aspect klimaatverandering. Dat gaat zorgen voor meer hydrologische extremen, meer droogte meer overstromingen. Hoe komt dat? Misschien nog eens even heel kort samenvatten, ik zie dat de slide een klein beetje verschoven is maar u kan het wel nog lezen. Onze temperatuur is aan het stijgen van onze atmosfeer, u weet het wel, dat heeft te maken met een toegenomen uitstoot aan broeikasgassen en dus daardoor krijg je temperatuurstijging als gevolg van het broeikas effect. Maar als de atmosfeer warmer wordt dan kan die meer waterdamp bevatten. En als de atmosfeer meer waterdamp kan bevatten dan gaat de hydrologische cyclus veranderen. Waarom? Omdat tijdens droge perioden heb je verdamping en die verdamping van de bodem, van zee en oceanen enzovoort, dat gaat door tot onze atmosfeer verzadigd geraakt met water. Maar als die atmosfeer meer waterdamp kan bevatten, dan krijg je typisch vaker, frequenter, lange droge periodes en je dus langere periodes nodig hebt van verdamping tot die atmosfeer verzadigd geraakt.

Maar anderzijds, als die atmosfeer dan verzadigd geraakt en er ontstaat neerslag en die atmosfeer die bevat meer waterdamp, dan krijg je dus ook hogere neerslagintensiteiten, niet altijd maar vaker, je krijgt dus een toenemende frequentie aan zeer intense regenval. En dat zijn dus de twee kanten van de medaille. Op jaarbasis behouden we ongeveer evenveel regen, maar de regen gaat meer gegroepeerd vallen.

Bovendien is er ook een andere evolutie, dat heeft te maken met het feit dat niet elke regio in de wereld dezelfde opwarming kent en daardoor gaan dezelfde weersfenomenen ook langer blijven hangen boven hetzelfde gebied. Dat versterkt eigenlijk nog het voorgaande. Een aantal concrete cijfers voor de provincie, dat betekent dat we dus met meer intense regenval, meer te maken gaan krijgen met wateroverlast, met overstromingen. Als we kijken naar de toename aan overstroombare gebieden en ik ga beginnen met eerst te kijken naar de fluviale overstromingen, dat zijn overstromingen als gevolg van het overlopen van rivieren, gemiddeld voor Vlaanderen is het op dit ogenblik zo dat 0,7 procent van alle gebouwen in Vlaanderen, liggen in overstroombaar gebied. In de toekomst, prognose 2050, hoog impact klimaatscenario, dat is een scenario waarbij er maar een kleine kans is dat het nog extremer zal zijn in 2050. Dus dat betekent dat heel waarschijnlijk de waarheid zal liggen ergens tussen het huidige klimaat en dat hoog impact klimaatscenario. Onder een hoog impact klimaatscenario krijg je 1,3 procent van alle gebouwen in overstroombaar gebied, grosso modo gesproken een verdubbeling. Als we dat bekijken voor de gemeentes en de provincies, of in de provincie hier en ik heb er een paar gemeentes uitgeplukt, dan heb je gemeentes waar de risico's wat kleiner zijn, maar je ziet hier ook een gelijkaardige grosso modo in grootteorde, verdubbeling van dat overstromingsrisico. Je hebt andere gemeentes waar de risico's op dit ogenblik al heel hoog zijn en al een stukje groter dan het gemiddelde van Vlaanderen, dat heeft uiteraard te maken met waar de grote rivieren gelokaliseerd zijn, waar de kwetsbare zones gelokaliseerd zijn, maar ook hier zie je een verdubbeling van het huidige klimaat richting 2050.

Dan ga ik door naar een tweede soort risico, dat zijn de pluviale overstromingen en dat zijn overstromingen als gevolg van intense regenval, die aanleiding geven tot het overlopen van de riolering, of die ervoor zorgen dat het regenwater afloopt naar het lageregelegen punt en daar voor wateroverlast zorgt. Ik geef hier een voorbeeldje voor deze stad, de stad Antwerpen. De berekening die wij gemaakt hebben, welke straten komen er onder water, met de kleurcodes. Gemiddeld eens om de 2 jaar, donkerblauw. Eens om de 10 jaar, iets lichter blauw. Eens om de 25 en 100 jaar, links huidige klimaat, rechts het hoog impact klimaatscenario 2050. En u ziet dat we ook inzake pluviale overstromingen een heel sterke toename in de risico's verwachten.

Gemiddeld voor gans Vlaanderen spreken we over een 4,5 procent van alle inwoners die in het huidige klimaat getroffen kunnen worden door pluviale overstromingen. In 2050, hoog impact klimaatscenario 7,8 procent, dus ook hier weer grosso modo een verdubbeling. Stad Antwerpen is ook aangeduid hier, u ziet de risico's zijn hier een stukje groter dan gemiddeld voor Vlaanderen, uiteraard in een dichtbebouwde stad zoals Antwerpen zijn de risico's een stukje groter dan op het platteland.

Dan ga ik door naar een derde belangrijk risico en nu kom ik bij de droogte. We zien dat de laatste, niet enkele jaren want wij denken dat dit een fenomeen is van de laatste jaren, maar eigenlijk is het al een fenomeen van de laatste tientallen jaren dat, zoals je kan zien op de grafiek vanaf de jaren '80, zitten we eigenlijk al met een lichte toename in verdamping als gevolg van temperatuurstijging, maar ook langere droge periodes en dan vooral de laatste jaren een sterke doorzetting van die trend. Dat betekent als je naar waterpeilen en debieten kijkt in de rivieren en kanalen dat je daar ook meer met die laag water toestanden te maken hebt. Dit is een voorbeeldje van een bepaalde meetpost langs het Albertkanaal en u moet eens heel goed kijken naar die blauwe lijn die dus de fluctuaties geeft in de waterpeilen. U ziet hier heel mooi die tendensen, heel mooi is niet het goede woord, heel goed de tendensen die we daarstraks geschetst hebben, u ziet heel goed die toenemende tijdsvariatie. Zowel de hoge peilen gaan meer de hoogte in, maar ook de lage peilen gaan vaker naar heel lage peilen, u ziet duidelijk die toenemende tijdsvariatie. In de rode lijn heb ik daar het minimumpeil aangegeven dat men probeert te halen en dat absoluut moet gehaald worden, uit veiligheidsoverwegingen voor scheepvaart en om dijkdoorbraak van de kanaaldijken te voorkomen. U ziet dus dat we vaker onderschrijdingen hebben van die peilen, dus we hadden onderschrijding in 2018, 2019, ook in 2020 heeft men een heel groot risico genomen door tijdelijk toch wel heel sterk onder dat peil te gaan.

Afgelopen zomer was het ook heel kritiek, zijn we net aan die grenswaarde gekomen en dat is dankzij een groot aantal maatregelen die genomen geweest zijn. U kent ze wel denk ik, het gegroepeerd schutten, mobiele pompen plaatsen, waterkrachtcentrales stilleggen, diezelfde installaties ook gebruiken om het water terug te pompen om de schuttingsverliezen van de scheepvaart te compenseren en de watervangen zijn voor 80 procent dicht gezet langs de Kempische kanalen.

Dit zijn maatregelen die eigenlijk het gevolg zijn van het reactief afwegingskader wat de gouverneur heeft geschetst en waar we duidelijk hebben afgesproken, dit zijn de maatregelen die we stapsgewijs gaan nemen op het ogenblik dat we met dreigende waterschaarste te maken hebben. Dankzij de maatregelen heeft men de situatie via de Vlaamse waterweg nog heel lang onder controle kunnen houden, maar eind augustus was het toch wel bijzonder kritiek en gingen ook deze maatregelen niet meer volstaan en kwamen we toch wel in scenario's terecht waar we de gevolgen echt niet van willen weten, dat kan ik u garanderen. Als we kijken naar waar het water van het Albertkanaal vandaan komt, dat komt van de Maas. Als we daar prognoses maken met betrekking tot, hoe gaat dat Maasdebiet gaan dalen in de toekomst na klimaatscenario's, zoals een berekening die ik voor Waterlink een tijdje geleden gemaakt heb, dan zie je met een klimaatscenario een daling met 50 procent, bij hoog impact klimaatscenario een daling met 70 procent tegen het einde van de eeuw, dus tegen 2100. We zijn nog zover niet maar we gaan er wel meer en meer naar toe en als je dan bekijkt dat we zelfs deze zomer eigenlijk de situatie maar net onder controle hebben kunnen houden, ik moet hier geen tekening bij maken dat dit toch wel een enorm zorgpunt is, waar we in de toekomst oplossingen voor gaan moeten uitwerken en liefst zo prudent mogelijk.

Dan schuif ik door naar de onbevaarbare waterlopen, een willekeurig voorbeeld de Kleine Nete in Herentals, ook hier zie je dus vaker die heel lage, laagwater debieten. Met de rode cirkels heb ik aangeduid de tijdstmomenten waarbij dat het droogteniveau twee, zoals we dat noemen in het reactief afwegingskader, onderschreden geweest is. Droogteniveau één, dat is die gele lijn die geeft aan, wanneer is er dreigende waterschaarste, de rode lijn droogteniveau twee betekent hier effectieve waterschaarste. Dat betekent dat er in die Kleine Nete te weinig water beschikbaar is om aan de volledige waterbehoefte te voldoen, inclusief de ecologisch minimale debieten. Je ziet

duidelijk dat de onderschrijdingsfrequentie aan het toenemen is, allemaal het gevolg van dus die klimaatevolutie.

Op dan toen heeft betekend de afgelopen zomer captatieverbod, onttrekkingsverbod langs alle onbevaarbare waterlopen in gans Vlaanderen, maar ook als we kijken naar de voorbije droge zomers van 2020, 2019, 2018, de gouverneur weet nog wel dat ook op dat ogenblik voor een heel grote fractie van de provincie er een captatieverbod is uitgevaardigd. Links bovenaan ziet u de ecologische kwetsbaarheid van de waterlopen in de provincie.

Als we nu naar de klimaatprognoses kijken, ik geef u het voorbeeld van de Grote Nete als voorbeeld, maar voor de andere rivierbekkens is dat vergelijkbaar, links de impact op de grondwaterstanden, gaat van een paar tientallen centimeters voor de gele zones tot meer dan een meter voor de donkerbruine zones. Rechts een grafiekje dat de daling geeft op het laagwater, en dan spreken we over een midden klimaatscenario, een daling van de laagwaterdebieten bij een bepaalde voorkomingskans, extreme debieten tussen de 20 en 40 procent. Hoog impact klimaatscenario een daling tussen de 40 en de 60 procent, wat toch wel aanzienlijke dalingen zijn. Zeker als je bekijkt dat we de afgelopen vijf jaar al vier keer onder die ecologische minimale debieten zijn gegaan, dus al vier keer op vijf jaar tijd een captatieverbod hebben moeten uitvaardigen langs heel veel van de onbevaarbare waterlopen. Dat was het aspect klimaatverandering.

We zijn in Vlaanderen en ook hier in de provincie heel kwetsbaar voor die klimaatevoluties. En dat heeft te maken met de wijze waarop ons land beheerd wordt. Een eerste voorbeeldje, sinds het midden van de vorige eeuw zijn we driekwart van alle gebieden langs riviervalleien, die vroeger van nature uit water vast hielden, we noemen dat de wetlands, moerasgebieden zijn we kwijtgespeeld, zijn we gaan droogleggen. Infiltratiegebieden zijn verdwenen, we zijn drainagebuizen, grachten gaan aanleggen, we zijn rivieren gaan rechte trekken, gaan indijken en daardoor hebben we eigenlijk snelwegen voor water gecreëerd. Dus als het regent wordt dat water heel snel, heel massaal naar afwaarts gebracht, wat ons bijzonder kwetsbaar maakt voor overstromingen omdat het water heel snel afwaarts in de lageregelegen punten accumuleert. Maar tegelijkertijd maakt het ons ook heel kwetsbaar voor droogte, omdat je dat water opwaarts op het land niet bijhoudt, onder andere in het grondwater.

Wat we ook zien is dat we ook in de bovenstroomse gebieden, niet enkel langs de valleigebieden maar ook bovenstrooms, ook heel veel bergingscapaciteit kwijtgespeeld zijn. En dat wordt hier heel duidelijk aangetoond, als je een vergelijking maakt tussen de roze gebieden die van nature uit overstroombare gebieden voorstellen, dat zijn de gebieden die vroeger regelmatig overliepen. De blauwe gebieden zijn de recent overstroombare gebieden, degenen die nu typisch overlopen. En wat je ziet is dat we opwaarts nergens nog water stockeren of laten overlopen, het water sturen we massaal rechtstreeks naar afwaarts en daar gaat het uiteraard in de lageregelegen punten overlopen. Je ziet heel duidelijk die verschuiving van opwaartse zones naar afwaartse zones, eigenlijk een heel duidelijk bewijs dat we een groot deel van de sponsfunctie, de natuurlijke sponsfunctie die het land heeft, zijn kwijtgeraakt door de wijze waarop dat we het hele land, maar ook daaraan gelinkt natuurlijk het watersysteem hebben ingericht.

En dan kom ik bij het stuk verharding, dat is een verhaal wat u al wel kent want het is ook al heel vaak in de media gekomen. Sinds de jaren '70 is er in Vlaanderen drie keer zoveel verharding bijgekomen, op dit ogenblik is 16 procent van het Vlaamse oppervlak verhard, dat is een enorm hoog percentage, dat is twee keer zo hoog als het Europese gemiddelde. Hier in de provincie is dat 17,2 procent, lichtjes hoger dan het Vlaamse gemiddelde, maar ook dat zorgt ervoor dat regenwater niet de grond in geraakt. Dus als het regent krijgen we die grondwaterreserves onvoldoende aangevuld en gaat een hele grote fractie van het regenwater afgevoerd worden, onder andere richting riolering, richting grachten, wat daar dan opnieuw de kwetsbaarheid van overstromingen, van wateroverlast verhoogt.

Dus conclusie, er is echt wel een nood aan transitie van een historisch land- en waterbeheer dat erop gericht was om water af te voeren wanneer het kan en enkel maar te gaan vasthouden als

het echt moet, naar een systeem waarbij we eigenlijk net het omgekeerde moeten doen. Namelijk, als het regent water vasthouden wanneer en waar het kan en enkel maar gaan afvoeren als het echt moet om overlast en overstromingen te vermijden.

En als we dat systematisch overal toepassen dat principe, dan gaan we klimaatadaptatie implementeren en kunnen we ons voldoende wapenen tegen én de wateroverlast en de droogte in de toekomst. Een paar voorbeelden en dan ga ik eindigen, langs de onbevaarbare waterlopen, ik ga u een paar korte analyses maken. Netebekken, we hebben de waterbalans ooit berekend. Als je kijkt naar hoeveel water er binnenkomt via de regen, hoeveel daarvan afstroomt naar de waterlopen plus wat er nog bij komt aan lozingen, 675 miljoen kubieke meter per jaar. Hoeveel loopt er daarvan nog weg afwaarts van de Grote Nete in de Beneden-Nete en van de Beneden-Nete in de Rupel, 661 van de 675. Dus er is genoeg water, het probleem is ook al door de gouverneur aangehaald, er is genoeg water dat is het probleem niet, we laten veel te veel water weglopen. Dus als we van die 661 10 procent kunnen stockeren, bijhouden op allerhande manieren, dan is het probleem opgelost. Hoe moeten we dat doen? Langs de riviervalleien daar waar het nog kan drainage wegnemen, wetlands herstellen. Opwaarts in, laat ons zeggen, de natuurlijke zones sponslandschappen herstellen met microreliëf, met poelen, met vegetatiestroken, buffergrachten, stuwtjes, verstelbare stuwen, peilgestuurde drainage, drainage wegnemen waar het nog kan.

Dan ga ik door naar de bevaarbare waterlopen, het ganse stelsel Albertkanaal, Kempische kanalen met uitbreiding de haven, ik heb daar ook een waterbalans van. Links wat er toekomt aan water, vooral via de Maas, rechts waar het water voor gebruikt wordt. We weten, ik heb de grafiek daarstraks getoond, we gaan door klimaatverandering minder water binnenkrijgen via de Maas. Dus betekent dat dat we rechts ergens in de problemen gaan geraken met onze waterbehoefte, voor bepaalde sectoren die daar rechts vermeld staan. Dus we gaan ergens moeten proberen van dat verbruik te gaan beperken, want het aanbod gaan vergroten aan de linkerkant daar zie ik geen opties.

Wat kunnen we doen? Rechts onderaan ziet u staan, de schuttingen van de zeesluizen. Ik denk niet dat we het aantal zeesluizen in de Antwerpse haven willen gaan beperken. Dan komen we terecht bij de leidingwaterproductie, we kunnen proberen mensen te overtuigen van allemaal regenwaterputten te installeren, waardoor we dit waterverbruik, leidingwaterverbruik door huishoudens kunnen gaan halveren als dat bij iedereen zou lukken, maar goed ook daar zijn grenzen denk ik aan wat we kunnen realiseren. Je kan proberen een extra spaarbekken aan te leggen, een plan dat Waterlink heeft om tijdens natte periodes meer water te bufferen om dat tijdens droge periodes ter beschikking te hebben. Of we kunnen ervoor zorgen, dan ga ik naar rechts bovenaan, het waterverbruik door de industrie te beperken bijvoorbeeld door maximaal in te zetten op hergebruik, wat al gebeurt, er zijn heel veel goede projecten.

Ik heb begrepen dat het waterkrachtproject gisteren nog door Trends een prijs gekregen heeft voor de meest duurzame innovatie van het afgelopen jaar. Dit soort zaken, experts vertellen mij, die werken rond waterzuivering, ik kan er perfect in slagen om in een periode van twintig jaar vanaf nu, ervoor te zorgen dat alle bedrijven maximaal hun eigen afvalwater hergebruiken en dus niet langer grondwater of leidingwater nog nodig hebben in de toekomst.

Een ander probleem dat we afgelopen zomers langs het Albertkanaal ook gemerkt hebben is de problematiek van de zoutinvasie. Zoutinvasie, als hoge zoutconcentraties zouden oprukken van de Antwerpse haven tot aan het innamepunt van Waterlink, heeft Waterlink een enorm probleem en moet ze stoppen met innemen. Om dat te kunnen voorkomen, wat we de afgelopen zomers hebben gedaan, via de sluiswerking, via die pompen eens proberen van op een slimme intelligente manier dat hele systeem met sluisen en pompen in realtime op een doordachte manier te gaan aansturen, rekening houdende met weersvoorspellingen maar ook rekening houdende met de verschillende interacties die er bestaan langs het hele systeem. Ook kwantiteit en kwaliteit proberen af te wegen en de twee zaken optimaal in balans te houden. En dat is iets wat we nog op veel grotere schaal in Vlaanderen moeten doen, dat is die slimme sturing gaan implementeren om het hele watersysteem nog veel optimaler te gaan aansturen.

En dan finaal ook in de bebouwde omgeving weten we allemaal dat we veel kunnen doen. Regenwater stockeren, het gebruiken voor die toepassingen waar het voor kan dienen, al de rest maximaal de grond laten ingaan, infiltreren. Openbare besturen kunnen dat doen via groenblauwe oplossingen en ik ga nu nog een paar plaatjes tonen, om voorbeelden te geven van zaken die hier in de provincie gerealiseerd zijn en die meteen ook aangeven van kijk, dit zijn oplossingen die zeer interessant zijn, want je gaat hiermee water bufferen, minder overlast. Je gaat meer water infiltreren, grondwater aanvullen, minder kwetsbaar voor droogte. En tegelijkertijd kan je ook met dit soort oplossingen biodiversiteit versterken, hittestress tegengaan wat ook belangrijk is in de context van klimaatverandering. En de leefbaarheid van de leefomgeving ga je bovendien extra gaan verhogen, je gaat eigenlijk je dorp, uw stad verder gaan verfraaien en dat is denk ik een belangrijke bonus die je er extra bij krijgt.

Bijvoorbeeld geen regenwaterleiding meer, we laten het regenwater langs die zijkant daar in de lagergelegen groenstrook stromen, dat kan infiltreren, kan bufferen. De tuinstraten, de winkelwandelstraten, de industrieterreinen, de speeltuinen van scholen en het raakt ook op het privaat domein. En daarmee wil ik eindigen.

Er zijn heel veel uitdagingen, die zijn duidelijk, we kunnen ze aanpakken, maar dan moeten we ze ook aanpakken natuurlijk. En heel belangrijk, er liggen ook kansen te grijpen. Het is niet noodzakelijk alleen een negatief verhaal, je kan het aanpakken van de uitdagingen eigenlijk ook perfect ombuigen in opportuniteiten, in kansen. Bijvoorbeeld tegelijkertijd ook biodiversiteit versterken, bijvoorbeeld tegelijkertijd ook uw leefomgeving verfraaien. En dan hoeft de klimaatadaptatie niet noodzakelijk een negatief verhaal te zijn. Ik dank u.

Tijdens de toespraak van Lieven Symons worden begeleidende slides getoond.

De heer SYMONS.- Goedemiddag allemaal. Ik ben Lieven Symons van Labo Ruimte en ik ga jullie vandaag niet per se oplossingen voor morgen tonen, ik denk dat Patrick Willems al heel veel inspirerende voorbeelden heeft getoond van hoe we aan de slag moeten. Maar ik wil wel perspectieven bieden naar mogelijkheden, naar waar kunnen we naartoe, waar moeten we naartoe, want de uitdagingen zijn enorm, maar vooral vanuit een proactief verhaal, hoe kunnen we een stip aan de horizon plaatsen om te kijken waar we naartoe moeten en welke tussenstappen we kunnen zetten.

Misschien eerst Labo Ruimte, de context waarbinnen ik werk is een samenwerking tussen het Departement Omgeving en het team Vlaams Bouwmeester en we zetten ontwerpend onderzoek op om maatschappelijke problemen in beeld te brengen en perspectieven te bieden hoe we daarmee aan de slag kunnen. Het is een soort vrijdenkersruimte waarbij we ruimtelijke vraagstukken vastpakken en die ruimtelijk ook vormgeven, waarbij dat droogte natuurlijk, de Droge Delta en het thema droogte uiteraard niet gewoon een probleem is vanuit de technische hoek, maar eigenlijk een maatschappelijke uitdaging is waar dat we allemaal mee aan de slag moeten. Het is dus een experimenteeruimte, een labo context waarbij we willen testen en waarbij we samen met experts en ontwerpers samengaan, om te kijken hoe we op een andere manier niet tegenover elkaar maar samen met elkaar kunnen evolueren.

En ik denk dat dit plaatje wel interessant is om te tonen, het laat eigenlijk zien, in die hoek staan eigenlijk heel veel uitdagingen waar we voor staan. Ik denk dat droogte er daar eentje van is. Maar anderzijds zien we in deze hoek heel veel initiatieven waar we vandaag rond werken, ook rond droogte, de blue deal heel veel dingen die vandaag goed lopen, maar er zit nog wel een gat tussen. En vanuit Labo Ruimte proberen we net vanuit die hoek te gaan kijken, wat zijn nu de doelstellingen? Waar willen we naartoe? Hoe kunnen we die stappen daartoe zetten? En hoe kunnen we eigenlijk het gat tussen die twee verdichten?

Droogte, een groot probleem met droogte is dat het heel lang eigenlijk gezien werd als een uitdaging voor de waterbeheerders alleen, terwijl het echt een maatschappelijk probleem is. En

vanuit Droge Delta proberen we op een proactieve manier te gaan kijken hoe we aan de slag kunnen, dus overall, zowel in de bebouwde omgeving als in de open ruimte, hoe moeten we aan de slag. Klimaatverandering zet denk ik de watervoorraad onder druk in de zomer, ik denk dat het net heel duidelijk gekaderd is. In de zomerperiode krijgen we minder neerslag, in de winterperiode een beetje meer neerslag, maar vooral de tijdsduur en frequentie van die momenten, de frequentie wordt hoger en de intensiteit ook.

En het is net de uitdaging om naar seizoensbuffering te gaan zoeken, hoe kunnen we het teveel aan water in de natte periodes gaan gebruiken in de droge periodes. Eigenlijk op perceelsniveau klinkt dat heel logisch, waarom laat een landbouwer bijvoorbeeld de hoeveelheid water die hij in natte periodes draineert en laat wegstromen naar zee, het ligt in dezelfde grootteorde dikwijls als het water dat hij in de zomer oppompt. Dus hoe kunnen we als we naar een robuuster sponsstelsel willen, hoe kunnen we dat water veel beter op een andere manier inzetten. En het landschap is daar eigenlijk de drager, is daar de opportuniteit om dat water in vast te houden, om dat water in te stockeren. Het landschap als een natuurgebaseerde oplossing om dat water eigenlijk enkele maanden tussen het einde van de natte periode februari-maart tot het einde van de zomer, te kunnen bijhouden.

In onze studie hebben we heel veel tools ook aangeduid en benoemd en in beeld gebracht, hoe kunnen we daar nu mee aan de slag over heel Vlaanderen op elk perceel. Dat gaat over maatregelen in de waterlopen, langs de waterlopen over verschillende sectoren heen, maar het wil vooral een boodschap meegeven, we moeten overall aan de slag om dat water veel beter vast te houden, veel langer in het systeem te houden en niet naar de zee te laten vloeien.

Maar er zijn ook natuurlijk nog wel gebieden die veel meer potentie hebben om dat water vast te houden, om dat te bufferen. Dat heeft natuurlijk met de bodem te maken, bijvoorbeeld een zandige bodem kan het water veel beter opslaan en zo zijn we over heel Vlaanderen gaan kijken, waar liggen nu grote landschappelijke structuren, waar zijn er potentiële waterbuffers waarbij we dat water kunnen vasthouden.

In de provincie Antwerpen zien we eigenlijk wel een aantal van die structuren terugkomen die net interessant zijn om water te stockeren, vast te houden voor die droge periodes. Zo zijn er de paleomeanders, dat zijn eigenlijk gewoon afgesneden riviermeanders van vroeger, ijstijden, die in het landschap nog zichtbaar zijn. De Blaasveldbroek in Willebroek is er zo eentje van, maar op andere plekken zijn die opgevuld met stuifzand, Mispeldonk in de buurt van Mechelen is er ook zo eentje die met stuifzand is opgevuld, eigenlijk grote landschappelijke structuren waar we heel veel water in kunnen opslaan en waarbij het natuurlijk ook de bedoeling is dat we daar nog meer water in bufferen. Het Kempisch plateau kan je eigenlijk zien als een grote zandbak, een grote hoop zand. Doordat er zandkorrels zijn is er veel ruimte, lucht en water kan er heel gemakkelijk in. Het is eigenlijk een soort watertoren voor Vlaanderen bijna.

En ten derde, de Kempische zandgronden eerder in de valleigebieden en dus de zandheuvels rond de Kleine Nete en dergelijke, ook daar zowel de valleien die heel veel potentie hebben om water vast te houden, als ook de zandige structuren, de heuvelgebieden die daartussen zitten.

En net die laatste hebben we ook dan vastgepakt als case om ontwerp en onderzoek op te doen, waarbij we samen met LAMA landscape architecten zijn gaan kijken, oké het is hier heel potentievol maar hoe kunnen we dan dat landschap gaan laten veranderen en hoe kunnen we daar nog veel meer water in de bodem krijgen. Ze zijn eigenlijk vertrokken vanuit de vaststelling, we hebben hier zoveel potentie om water vast te houden, maar we hebben eigenlijk een gigantische waterbatterij mogelijks maar we benutten die batterij niet. Die batterij is eigenlijk constant halfleeg doordat we grondwateronttrekkingen hebben, doordat we de infiltratiecapaciteit door landbouwgronden die bijvoorbeeld gecompacteerd zijn waardoor het water niet in de grond kan, zorgen we dat die batterij leeg is. De verharding, de rioolinfrastructuur die water afvoert, drainagelandschap, al die elementen samen zorgen ervoor dat we die potentie van die batterij niet ten volle benutten. En dat zien we ook in de grondwaterstanden, die zowel in Postel als in Tielen op twee punten eerder stroomopwaarts

stroomafwaarts in beeld gebracht en we zien eigenlijk dat die grondwaterstanden stelselmatig dalen. En het is een combinatie van de klimaatverandering die we de laatste jaren zien dat de zomers droger worden en de optelsom van die elementen die ik net toonde, die dat grondwater net niet aanvullen.

En bijvoorbeeld dit, en dan bouw ik een beetje verder op wat Patrick daar net ook zei, de wetlandskaart, waarbij we in 50 jaar tot 70 procent van onze wetlands zijn verloren. En deze kaarten tonen dat eigenlijk opnieuw, de Ferrariskaart waarbij de waterlopen en de grote waterstructuren in eind 1700 getoond worden en dit is eigenlijk het artificiële drainagesysteem wat daar vandaag is aan toegevoegd. En als we dan inzoomen zien we eigenlijk dat elk, enerzijds de blauwe lijn toont nog heel wat de meanderingen van die waterlopen, we zien dat die zijn rechtgetrokken. Maar ook heel ons landschap zit eigenlijk vol met grachten, met drainage infrastructuur en elke gracht zorgt ervoor dat het water afstroomt. Dus heel ons landschap zit eigenlijk vol infrastructuur die er op voorzien is om het water zo snel mogelijk af te voeren en het is net daar waar we vanaf moeten om het water beter in de grond te krijgen.

Daarnaast zien we ook dat 40 procent van alle Vlaamse huishoudens op een manier afhankelijk is van het Maaswater, maar natuurlijk zijn er in Nederland ook nog mensen afhankelijk van dat Maaswater in functie van drinkwater. Er is zoiets als een Maasverdrag waarbij er afspraken zijn tussen de verschillende landen hoeveel water we aan elkaar beloven. En dat alles zorgt er wel voor, met de lage Maaswaterstanden dat we wel stilletjes aan in de problemen gaan komen. We zien al een aantal zomers dat we ter hoogte van Maaseik, Maastricht de Maas bijna kunnen overstappen. In de natte periodes hebben we genoeg Maaswater om in drinkwater te voorzien, maar het is net in die droge periodes wanneer er veel watervraag is dat we in de problemen komen. Vandaag zijn er al heel wat goede initiatieven die op een reactieve manier op zoek gaan, het oppompen land opwaarts van het water in het Albertkanaal, maar zoals Patrick net ook aanhaalde, we moeten wel opletten voor die verzilting dat we de problematiek niet dieper landinwaarts trekken.

Dus die onderzoeksvraag, kan de Kempen een waterleverancier worden voor Vlaanderen, dat is eigenlijk een belangrijk startpunt geweest voor het materiaal dat dadelijk aan bod komt. Maar natuurlijk, als we dat doen hebben we hogere grondwaterstanden nodig. Vandaag zien we bijvoorbeeld een Pidpa, als zij hun MER studie opmaken, zij pompen miljoenen liters water op en afhankelijk van hoeveel, daalt het grondwater twee à drie centimeter, dat is een hele moeilijke oefening die zij maken.

Als wij nu zeggen, we gaan de grondwaterstanden met tien, twintig, dertig, veertig, vijftig centimeter laten stijgen over heel het gebied, ontstaat er natuurlijk plots wel een hele andere opportuniteit om drinkwatervoorzieningen te realiseren in Vlaanderen. En vanuit die doelstelling, hoe gaan we van dat gebied een drinkwaterproductie maken, samen met maximaal aanvullen van water, duurzame waterwinning, ontstaat er een totaal ander landschap waardoor ook andere doelstellingen gezocht kunnen worden. En we kunnen eigenlijk een hotspot maken voor biodiversiteit in dit gebied, maar tegelijk ook op zoek gaan, hoe kan dat nu een proeftuin worden voor andere landbouw en kijken waar dat er dan opportuniteiten liggen.

En dus hebben zij gesteld, laten we van de Kempische bron een drinkwaterpark maken. Op drie plekken wordt er dan dieper ingezoomd, de brongebieden rond Postel, hoe kunnen die getransformeerd worden. Het valleigebied rond de Zegge als een voorbeeld van, hoe kunnen we valleigebieden transformeren en een stedelijke omgeving als Turnhout. Die drie gebieden worden momenteel verder uitgewerkt, maar ik ga jullie door een van de principes loodsen en dat is het stedelijk gebied van Turnhout. Daar zien we, die grafieken tonen hier ook, ook tijdens de zomermaanden als er piekregens zijn dat die afstroom van dat water niet in de grond kan, dat dat zowel ons rioleringsstelsel als in onze beeksystemen te zien is.

En daar zit net de opportuniteit om dat water op een andere manier vast te houden en zo worden een aantal principes ook in het ontwerp onderzoek getoond, hoe kunnen we veel meer naar die waterpleinen en die waterparken werken. Hoe kunnen we infrastructuur, de ring

de infrastructuur die er is, hoe kunnen we die nu ook gebruiken als een dam om dat water even vast te houden. Hoe kunnen we die beekvalleien inzetten, hoe kunnen we daar erfgoed, landschap ook inzetten. En bijvoorbeeld die klimaatrobuuste sponsstad, ik denk dat er al een aantal voorbeelden gegeven zijn door Patrick, dus ik ga daar ook niet te veel op inzetten, maar eigenlijk komt het er wel op neer dat als we die klimaatverandering zien en als we de uitdagingen zien dat elke straat, elk plein, elk park op een andere manier met dat water zal moeten omgaan en dat er geen enkel water meer mag afgevoerd worden, maar gebufferd, vertraagd afgevoerd om het zo te laten infiltreren.

Maar tegelijk ook het effluent dat we in die piekregens zien, dat we dat water ook gaan gebruiken om bijvoorbeeld landbouw te voorzien van water. Enerzijds de piekregens kunnen we gebruiken en laten afvoeren naar dergelijke gebieden, dan zitten we natuurlijk met het probleem dat je ineens heel veel water hebt, maar anderzijds het effluent van uw eigen RWZI dat is redelijk constant het hele jaar door, kunnen we daar niet op zoek gaan van, hoe kunnen we die drainagegrachten rond die intensieve landbouw nabij de stad gaan omvormen naar, we spreken dan van omgekeerde drainage, het effluent waternet gaan infiltreren zodat het water ook als een bron dient voor die landbouw. En daar kunnen we tot 2500 hectaren in het gebied van water voorzien. En op die manier kan dat drinkwaterpark in 2050 ook heel wat opportuniteiten bieden voor, niet alleen het drinkwater, maar ook voor landschap en voor de samenleving. Het zijn dus kansen voor een leefbare regio, meer natuur, meer diversiteit, heel veel CO₂-opslag en uiteraard veel meer zekerheid rond drinkwater. Dank u wel.

De heer OVINK.- Mevrouw de gouverneur, provincieraad, geachte aanwezigen, een eer en een genoegen. We lopen iets uit de tijd, moet ik sneller praten? Ik ben Henk Ovink, Watergezant voor het Koninkrijk der Nederlanden, leid het proces naar de VN 2023 conferentie volgend jaar, de eerste conferentie in 46 jaar bij de VN, de tweede in de geschiedenis ooit en ik had de eer en het genoegen om voorzitter te zijn van het expertenpanel hoog water. Helaas, de reden daarvoor was de waterbom anderhalf jaar geleden. En na alle verhalen zojuist, van de gouverneur, van Patrick en van Lieven, lijkt mijn verhaal misschien wel overbodig, want het wordt wel een beetje een herhaling van zetten. Maar toch, ik ga proberen het ook in een globale context te zetten, want ik weet natuurlijk veel minder van Antwerpen of Vlaanderen dan u allen, dus ik zal absoluut niet pretenderen daar expert in te zijn.

Dit ben ikzelf in Bangladesh, dat is iets verder hier vandaan. Waarom begin ik daar toch mee? Die waterbom van anderhalf jaar geleden was echt een ramp op de schaal van de wereld. Veertig miljard euro schade, dat is aanzienlijk en meer tweehonderd mensen die zijn overleden door die ramp, niet in Vlaanderen maar in het gebied dat werd getroffen. Dat heeft Bangladesh de afgelopen tien jaar niet meer gehad, meer dan tweehonderd mensen die zijn overleden door een ramp, terwijl wij denken dat dit soort rampen vooral problemen zijn voor plekken als een Bangladesh delta. Maar daar zijn ze veel beter voorbereid op dit soort ellende. Dat wil niet zeggen dat ze dat altijd waren, want zij kenden rampen met honderdduizenden slachtoffers, maar juist door die rampen hebben zij zich gezet tot een benadering van in ieder geval weerbaarheid in sociaal opzicht, early warning systems, evacuatie routes en shelters en vooral een cultuur van het omarmen ervan, want de data en de waarschuwing leiden ook tot actie van de bestuurders tot en met de bevolking. Meer dan tweehonderd slachtoffers anderhalf jaar geleden. Dat op deze gekke planeet die we in 1972 the blue marble noemden, omdat hij voor meer dan 70 procent en dan maken sommige mensen het verschil, uit water bestaat, nou dat is echt een grapje want het is maar een beetje verf. Ik heb een grote stofzuiger genomen en ik heb al het water van die planeet afgehaald en het is niet in één keer een Zwitserse kaas met gaten erin, integendeel, het is nog steeds diezelfde bol en als je al dat water in een bolletje stopt dan heeft het nog niet eens de diameter van de Verenigde Staten. En als u naar het allerkleinste bolletje kijkt, ongeveer 0,4 procent van de wereldwatervoorraad, dat is waar we het over hebben als het gaat over beschikbaarheid voor mensen als het gaat om drinken, industrie, landbouw en voedsel. Dus we denken er is veel te veel, maar er is natuurlijk veel te weinig. En dat merkten we de afgelopen jaren met de pandemie, corona of COVID, een beetje afhankelijk van waar u woont op deze planeet, zeiden we niet allemaal 'was uw handen'? Ik denk dat dat u heel erg bekend

voorkomt, uw moeder, of vrouw of man of broer of zus, of baas misschien wel of bazin, drukte u met bordjes elke dag, 'was je handen'. Voor meer dan twee miljard mensen, niet twee miljoen, niet tweehonderd miljoen, maar twee miljard mensen is dat onmogelijk, want die hebben niet eens water. Voor meer dan drie miljard mensen is het onmogelijk omdat er geen hygiënevoorzieningen zijn en bijna vier miljard mensen hebben niet een normaal toilet waar ze naartoe kunnen om hun behoefte te doen. En dat leidt tot enorm veel ongelijkheid, problemen en ellende en water is daarin, als we kijken naar de klimaatrampen, nogal verschrikkelijk.

Dit plaatje is ook dit plaatje, is ook dit plaatje, is ook dit plaatje, is ook dit plaatje, is ook dit plaatje helaas. Elk jaar hetzelfde alleen elk jaar meer, meer extremen met een grotere en meer verwoestende impact. En denk maar niet dat het alleen in Pakistan is, want dit is Frankrijk, Italië en Pakistan dus ook bij huis en dat zagen we in 2021, ook bij huis is helaas die ellende heel groot. En zo gaan we het niet oplossen. We hebben natuurlijk allemaal de film gezien Apollo 13, Houston, we have a problem. Ik noem het even gekscherend en daar is niks op tegen hoor, maar oude witte mannen in witte jassen, ingenieursmentaliteit, die denken dat er voor elk probleem één soort oplossing is, die gaan de wereld niet redden. Het moet integraal, het moet inclusief, het moet met alles en iedereen, het moet toekomstbestendig. En dat betekent dat het dwars door die planeet, dwars door alle culturen, dwars door alle generaties opnieuw moet worden uitgevonden.

Deze mijnheer is meer mijn baas zou je kunnen zeggen, secretaris-generaal van de VN, António Guterres en die zei in het midden van de pandemie iets wat mij raakte omdat het zo belangrijk is voor alles wat we doen, ook in het licht van weerbaarheid. Het is tijd voor de wetenschap, de kennis, de kunde, de inzichten, de Patrick Willemsen van de wereld, om aan te geven hoe het zit. Dat we werken volgens het systeem en dat we doordringen tot de feiten dat we niet aan de oppervlakte blijven. En dat we dat waarderen en leren kennen, dus niet alleen de wetenschap vanuit de hokjes, maar de wetenschap tot in de haarvaten van de samenleving. En twee, voor solidariteit en solidariteit moet u niet misverstaan als, ik maak elke maand tien euro over naar UNICEF of een ander type van op afstand solidariteit. Solidariteit gaat over dat we het samen doen, altijd, elke dag dat we voor elkaar zorgen, dat we die hand reiken naar mensen op de plekken in de wereld, bij u in de buurt, in de straat, maar ook ver weg waar het lastig is. Solidariteit betekent ook afrekenbaarheid, kwaliteit van een goede overheid en de private sector dat samenwerken en governance transparant en accountable zijn, dat is solidariteit. En dat hebben we keihard nodig want en hier ga ik heel snel doorheen, de wereld verandert in rap tempo met veel overstromingen overal, maar net zoveel droogte en rampen. Je komt vaak samen op plekken die we verstedelijkt noemen, zoals bijvoorbeeld Antwerpen in de provincie Vlaanderen, de schade die dat met zich, en nu moet u zich niet beledigd gaan voelen, maar de schade die dat met zich meebrengt loopt in de triljarden. En nu ziet u hier uzelf staan en daar staat dan oud-Amsterdam bij, maar dat is natuurlijk niet helemaal eerlijk maar dit is het conglomeraat van de delta, de OCD heeft daar Amsterdam van gemaakt excuus, dat heb ik niet gedaan. Ook Rotterdam voelt zich zeer verbolgen omdat ze daar niet bijstaat, dat kunt u zich voorstellen, maar dat wat we hier in deze westelijke delta bij elkaar hebben gezet, staat op plek drie of vier wanneer het gaat over vol risico geïnvesteerd vermogen. Kortom, al onze investeringen in onze economie staan hier op het spel.

Al gezegd, overstromingen hebben een directe impact, droogte is de slow killer op de lange termijn, de gouverneur vertelde het al, met een impact op ons bruto binnenlands product dat in de procenten loopt. En al die ellende vergroot nog eens een keertje de ongelijkheid in de wereld omdat de meest kwetsbaren altijd het hardst worden geraakt. Met gezondheid, en we zagen het in de pandemie, maar ook onze biodiversiteit waarvoor de wereld nu in Montreal bij elkaar is. Want vies water zorgt voor een afname van de biodiversiteit en we zien een afname van wetlands wereldwijd op een schaal die we nog nooit eerder hebben gezien. En daar zit dan ook nog een keertje een heel klimaatverhaal aan, want des te viezer het water des te slechter het is met die carbon sinks, die wetlands en die oceanen. En onze watersystemen zijn nou juist heel goed om ons aan die anderhalve graden te maken, dus we maken eigenlijk kapot, zonder dat we daar minder energie voor hoeven te gebruiken, wat ons zou kunnen redden op deze planeet.

Het IPCC, dat zijn eigenlijk de Patrick Willemsen van de wereld bij elkaar, duizenden wetenschappers die ons leren over klimaat en die maken vele rapporten en die worden natuurlijk niet allemaal gelezen, toch altijd wel handig om te doen want ze zijn informatief en er zit altijd een samenvatting bij voor beleidsmakers en die zijn echt niet zo ingewikkeld. Maar in 2019 kwam er een rapport uit, Climate Change and Land en dat is echt een beetje vergeten. En waarom? Omdat het viel tussen het rapport over anderhalve graden, dat was de belofte uit Parijs en het rapport over zeespiegelstijging. Nou dat krijgt in deze delta natuurlijk meteen de aandacht, want voor je het weet hebben we natte voeten vanuit die zee. Maar Climate Change and Land is eigenlijk het planologieboekje van het IPCC, het vertelt exact wat Lieven ook vertelde, hoe plan je nou je landschap. En in het rapport staat vrij helder dat 99 procent van de wereldwijde investeringen klimaatveranderingen erger maakt. En dat de manier waarop we die investeringen laten neerslaan in onze samenleving dat die onze kwetsbaarheid vergroten, de duurzaamheid verkleint. Dus dat betekent eigenlijk: we doen het dubbel verkeerd. En hogere temperaturen met een grotere carbon footprint en we worden kwetsbaarder ten opzichte van die hogere temperaturen en die grotere carbon footprint, maar in die 1 procent, daar zijn mooie voorbeelden van langsgelopen, zit natuurlijk de oplossing.

Kortom, er zit een gat tussen hoe we het in het verleden deden en de uitdagingen van de toekomst. Daar hebben we duurzaamheidsdoelen op gebaseerd, kent u ze? Handen omhoog, wie kent de duurzaamheidsdoelen? Nou dat gaat best goed. Maar u herkent ook vast wel dat u de ene leuker vindt dan de ander en dat zien we in de samenleving ook. Bedrijven, ngo's en overheden die kampioen op duurzaamheidsdoel één zijn, zijn opeens de slechterik op duurzaamheidsdoel twee. Dat is nou net niet hoe ze zijn bedoeld. Deze duurzaamheidsdoelen zijn misschien wel het meest integrale en inclusieve verhaal wat de wereld kent en het meest onbegrepen ook wel in die zin. Het is ook nog niet gepresenteerd als een sprookjesboek, het zou best een kinderverhaal kunnen zijn dat velen inspireert en dat gebeurt ook, maar die integraliteit vertelt een toekomst waarin de wereld gelijker is, duurzamer, weerbaarder, waar solidariteit en science de basis vormen voor heel veel plezier en mooie dingen.

Dus het is geen abstract beleidsverhaal, het is een toekomstvisie. Die toekomstvisie kreeg een klimaatdoelstelling erbij, 1,5 tot 2 graden en die 1,5 graden zit nog vast. Hoe moeten we dat bereiken, ik denk dat Lieven daar iets over heeft verteld samen met Patrick en de gouverneur zelf, de lange termijn moeten we integraal aanpakken en dat leidt uiteindelijk als je dat met elkaar doet op een inspirerende manier, ook tot korte termijn innovatieve oplossingen. Lange termijn aanpak betekent niet saaie plannen in de kast, maar betekent juist een actiegerichte agenda met projecten die het nu kunnen veranderen. Daar hebben we inspiratie, ontwerp en proces voor nodig waardoor die samenwerking werkt omdat we oplossingen nodig hebben die nu laten zien dat het kan. Ik denk dat Lieven een paar mooie voorbeelden liet zien, oplossingen die integraal zijn, die dwars door de verschillen die we in de samenleving tegenkomen kunnen verbinden, die ook over die schalen van die systemen, het bergen bovenstrooms en benedenstrooms heen kunnen springen. Maar die bovendien aanspreken, political noem ik dat, die aanspreken bij de keukentafel of de open haard, liever niet aan de open haard voor de vervuiling, maar misschien kunt u er een klein laptopje neerzetten met een beeldje straks met de kerst, die inspireren in die huiskamer maar ook die inspireren op de tafel van de beslissers, want daar moet het ook anders. Dat anders doe je samen, dat doe je met elkaar, dat heb ik geleerd in mijn werk over de hele wereld, je moet een plek bouwen, een plek waar de verschillen in die samenleving kunnen worden erkend, maar ook kunnen worden overbrugd en waar we met vertrouwen en tijd in elkaar leren investeren en dat die verschillen juist leiden tot een meerwaarde. Die meerwaarde hebben we nodig, zeker als het misgaat. Die meerwaarde van samenwerken en solidariteit heb je nodig als het misgaat, want als het misgaat, gaat alles kapot. En dan gebeuren er een paar ingewikkelde dingen.

Ik heb helaas in mijn leven op heel veel plekken in de wereld gewerkt waar het misging en is gegaan. En dan zijn mensen echt alles kwijt. En zo'n ramp is heel bijzonder want het is ook een röntgenfoto. Het vertelt je namelijk precies in het systeem wat die samenhang is tussen sociale, economische, culturele en ecologische dynamiek. Een ramp zet zoveel druk op het systeem dat het barst, daarom gaat het kapot. Daarom overstroomt die rivier, daarom gaat die weg kapot,

daarom verdwijnt dat huis. Maar daarom gaan er ook mensen dood en als je dus echt alles verliest, je dochter, je huis en je bedrijf, dan is terwijl die ramp een kans is om jezelf opnieuw uit te vinden als samenleving, ook de grootste blokker om dat te doen. Want als je alles kwijt bent wil je natuurlijk niet vooruitkijken maar terug, want alleen in de geschiedenis zit alles wat je had. Te vaak helaas op plekken en of het Peru, New York, Bangladesh of Mozambique was, Chili, het Midden-Oosten, is er na de ramp dus geen ruimte voor dat toekomstperspectief, terwijl juist dan in die wederopbouw en dat herstel dat toekomstperspectief essentieel is. Dus vertrouwen solidariteit en feiten, wetenschap, zijn dan essentieel want alleen dan met dat vertrouwen en het investeren in elkaar ontstaat er ruimte, ook voor degenen die het hardst geraakt zijn, om zichzelf vooruit te helpen of laten helpen. Kritiek belangrijk want na die ramp moeten we vooruit, dan en zeker dan is het de verantwoordelijkheid van ons allen om tegen de stroom in toch te zeggen dat de toekomst een beter perspectief is dan het verleden. Maar na de ramp is het verleden altijd onze referentie, maar het moet die toekomst zijn. Dus help degenen die de meeste hulp nodig hebben, die het hardste zijn geraakt dan het stevigst om op die plek vertrouwen te bouwen, om in die toekomst te investeren.

Dat deden we anderhalf jaar geleden. De ministers Demir en Peeters zeiden, stel dat die bom toch zomaar op Vlaanderen was gevallen. Had het gekund? Het had gekund maar het gebeurde niet, maar zijn we er dan klaar voor? Nou dat waren we niet. Dit laat zien dat die ramp op Vlaanderen desastreuze gevolgen zou hebben gehad en de ministers vroegen een panel van experts, waar ook Patrick in zat en dat ik heb mogen voorzitten, om de Vlaamse regering te adviseren, wat moet er anders. Heel veel moet er anders. Is daarmee alles verkeerd? Neen, maar het betekent wel dat als we naar die toekomst toe moeten dat het echt anders moet. Dit is het expertenpanel, we zijn niet alleen achter ons bureau gebleven maar ook echt het gebied in om te luisteren, te horen en te kijken wat er allemaal misging, maar het systeem moet om. 'Weerbaar Waterland' hebben we ons advies genoemd, 'Waterland' omdat Vlaanderen een waterland is, een delta, maar ook een kust en stedelijk gebied met rivierlopen die op allerlei plekken er anders uitzien en die bepalen tot in de haarvaten van onze samenleving, van onze ecologie en van onze economie, hoe we werken. En 'Weerbaar' omdat het over die toekomst gaat, in het licht van die toekomst moeten we haar omarmen. Een plan met tien aanbevelingen en net als met die duurzaamheidsdoelen, ga nou niet shoppen in die aanbevelingen want dan gaat het mis. Integraliteit kent zijn meerwaarde vanuit het feit dat het integraal wordt aangevat, dus dat je op het moment dat je een integraal advies krijgt niet zegt, weet u, ik doe dit, 1A voor u en 1B voor u, 2 voor hem en 3 voor haar en dan ben je het dus allemaal kwijt. Tien onderling samenhangende aanpakken en daarom zeiden we ook, we gaan niet alleen die tien punten presenteren, we gaan ook een roadmap, een proces laten zien waarin u nu als regering en samenleving aan de slag kan en waarin u de komende periode ook aan kan werken. En zorg er nou voor dat u daar sturing op zet want dat is belangrijk, iemand die zich verantwoordelijk voelt voor die integraliteit en niet voor de delen ervan, want een herhaling van die versnipperde aanpak leidt tot een funeste realisatie. Waterzekerheid noemden we het ook, want waterveiligheid tegen te veel en waterbeschikbaarheid inclusief die kwaliteit, tegen te weinig, zitten aan elkaar vast en hebben elkaar nodig.

Systeem aanpak levert kansen op, één de doelen waaraan we ons beleid toetsen en onze plannen refereren zijn onhelder en niet afrekenbaar, kortom die zijn overal anders en niet toekomstbestendig, dus dat moet anders. Dat was één.

Twee, ga geïntegreerd maar ook adaptief dus weerbaar per deelbekken aan de slag, want dat is de plek waarop je het verschil kan maken.

Drie, zorg ervoor dat water en bodem en klimaat sturend zijn maar ook rechtszekerheid bieden, kortom een houvast voor alles en iedereen om ervoor te zorgen dat we vooruit kunnen.

Vier, zet daar regie op. Niet vanuit top-down of, ik zal geen land noemen maar een praktijk waarvan je denkt, het komt alleen maar van boven, nee samenhangende aanpak waardoor die integraliteit op elk niveau, elke dag, in elke uitvoering en het bedenken van die plannen geborgd wordt.

Vijf, ga naar die projectaanpak. Zorg ervoor dat je leert, Sigmaphan, Patrick Meire zit in de zaal als mooi voorbeeld, zet in op het vergroten en versterken en het borgen. Als je kijkt naar beschikbaarheid, institutionaliseer en versterk een blue deal. Kijk naar de getijdenrivieren, de waterlopen, focus op het stedelijk gebied en kijk naar het sponslandschap. Dus waterwerven die die praktijk nu aanpakken, dus geen boekjes op de plank, boekjes aan het stuur zou je kunnen zeggen, doe dat niet in uw eigen auto natuurlijk, maar wel meteen aan de slag en borg de financiële zekerheid.

U weet overheden vinden het fijn om per jaar te programmeren, of liefst ministers van financiën. Ik heb niets tegen ministers van financiën, integendeel, maar een overheidsbegroting van twaalf maanden helpt je niet voor een lange termijn aanpak. Fondsaanpak is transparant, want gericht op programma's en projecten die afrekenbare doelen halen en effectief impactvol zijn. Borg het in een waterzekerheidsfonds, investeer in mensen zodat ze weten, net als in Bangladesh, wat er komt en dat ze ook klaar zijn om er wat mee te kunnen doen, maar zorg er ook voor dat uw infrastructuur, waterzekerheid, afvalwaterzuivering, energie, uw infrastructuur die toekomst aankan want als het misgaat is dat het laatste wat mag breken.

Het ziekenhuis moeten blijven staan, we moeten ook bereikbaar zijn, het drinkwater moet uit de kraan kunnen komen en het riool moet niet over de straat stromen. En durf daarmee dus in te zetten op een maatschappelijke waarde in plaats van kortetermijnwinst met de projecten die u maakt. Integraliteit betekent dat u waarde terugvindt op elke euro die u investeert in de druppels die zo belangrijk zijn. Bedenk het innovatief, investeer blijvend in kennis en kunde zodat u verantwoording kan afleggen ten opzichte van die wetenschap, maar ook geïnspireerd kan worden door ontwerpers zoals Labo Ruimte en anderen, om ervoor te zorgen dat je die toekomst opnieuw blijft uitvinden en doe het niet alleen zelf want Vlaanderen, hoewel prachtig, is toch te klein om het alleen maar in haar eentje uit te vinden. De samenhang tussen het watersysteem langs de kust, in de bodem en in uw rivieren, uw oppervlaktewater zit op dat internationale niveau. Dat is het advies, u heeft het natuurlijk allemaal gelezen, vandaar dat ik er wat sneller doorheen ga. Ik mocht gisteren 2 uur en 23 minuten bij twee commissies van het Vlaamse parlement verantwoording afleggen over het advies met in eerste termijn 17 vragen en in het vervolg nog een stuk of 10. Dat is allemaal na te zien op YouTube, ontdekte ik gisteren, dus u kunt daar nog een keertje na horen, zou ik bijna kunnen zeggen, wat de parlementariërs ervan vonden en hoe ik daarop heb geantwoord. Het is een advies om te gebruiken, om nu mee aan de slag te gaan, integraal inclusief voor dat weerbare waterland. Daarbij wens ik u heel veel succes en inspiratie.

Dank u wel.

Mevrouw BERX, gouverneur.- Voorzitter, gedeputeerden, beste raadsleden, beste Henk, Patrick en Lieven, buitengewoon veel dank. Jullie schetsten op de meest heldere wijze zowel de uitdagingen alsook de troeven inzake water van en voor onze provincie, onze provincie die godzijdank de SDG's als hét referentiekader gebruikt voor haar beleid. En ik denk dat dat een hele wijze keuze was en is, en ambassadeur is voor de SDG's, absoluut eerste gedeputeerde, dus daar zijn we diep van doordrongen en dat is niet onbelangrijk denk ik. Ik denk dat de vele toelichtingen zich laten samenvatten als, de toestand is echt wel ernstig maar ook niet hopeloos als we tenminste uiterst alert blijven voor de vele signalen van verstoringen van het klimaat en van het watersysteem, voor de weersextremen en impact op onze leefomgeving die er het gevolg van zijn, evenals voor de schade en impact die ze kunnen veroorzaken. Een uiterste alertheid die bovendien moet blijven aanzetten tot consequente acties.

Ja ik heb helaas wel ook een boek gemaakt, hoe zou ik dat anders doen, maar uiteraard ook wel met de bedoeling om daar heel veel actie aan te koppelen. Actie om het evenwicht te herstellen nu de context en de omgeving drastisch gewijzigd zijn. Ik zei het al, het is de laatste openingsrede in de cyclus over de vier elementen en daarmee is ze ook bijna afgerond.

Eindigen doe ik zoals altijd met enkele suggesties en aanbevelingen. Ik doe dat met wat schroom, ik ben niet zoals de vele experts, maar ik doe dat wel uit oprechte bezorgdheid en met

de vaste wil om net als onze provincie, want wij zijn ook echt wel een early adapter maar er is nog veel nodig, net als onze provincie de vele lokale besturen om bij te dragen tot verbeteringen ten goede voor iedereen. Opdat ook de risico-inschatting van het Wereld Economisch Forum alvast in onze regio liefst geen of in elk geval minder waarheid wordt. Doorgaans in uitvoering van het Europees omgevings- en duurzaamheidsbeleid kwamen regelgeving en instrumenten tot stand om ambitieuze doelstellingen inzake waterkwaliteit en ruimte voor water te realiseren.

Ik hoop dat we slaagden in onze opzet om inzichtelijk te maken dat er desondanks toch nog steeds een grote kloof gaapt tussen enerzijds plannen, visies, regels op papier en anderzijds de weerbaarheid van de fysieke werkelijkheid. Tussen doel en daad staan, niettegenstaande heel veel inspanningen, nog al te vaak praktische obstakels en min of meer al dan niet legitieme belangen in de weg. Niet enkel omdat het Europees recht het steeds meer impliceert maar vooral toch in ons welbegrepen eigen belang zetten we, individueel en collectief, best in op een even fundamenteel als structureel systeemherstel.

Bottom-line, de stippen aan de horizon zijn helder. Ten eerste, substantieel meer ruimte voor water zodat het water goed kan infiltreren, grondwatervoorraden aan kan vullen. Meer ruimte voor water zodat meer water kan geborgen worden waar en wanneer anders overstromingen dreigen en liefst nog meer stroomopwaarts. Ten tweede, water van goede ecologische kwaliteit zodat de biodiversiteit en ook wij mensen, als onderdeel daarvan, beter kunnen floreren. Ten derde, meer transparantie en kennis zodat we beter kunnen kiezen voor een zuinig en circulair gebruik van het juiste water voor de juiste toepassing ervan. Onder meer de coördinatieopdracht en de strategische projecten van en voor de 'vallei van de Kleine Nete' bewijzen hoe complex, arbeids-, tijds- en middelenintensief deze agenda blijft. Met alle partners, stakeholders en betrokkenen boekten we onmiskenbaar noodzakelijke vooruitgang, maar de weg blijft echt wel lang en lastig, temeer omdat een structureel en fundamenteel systeemherstel een nog hoger ambitieniveau veronderstelt.

Ik beperk mij tot enkele conclusies uit de integrale rede, het is al veel te laat om veel te veel te zeggen, maar toch enkele. Bescherm de van nature overstroombare gebieden, of de NOG's, evenals overstromingsgebieden juridisch en laat die bescherming maximaal ook doorwerken in de vergunningverlening. Herstel de van nature overstroombare gebieden waar dat mogelijk is. Stop de ongecontroleerde drainage en veranker peilafspraken waar nuttig en nodig in peilbesluiten. Voer een gericht grondbeleid in functie van structureel valleierstel, met name door het instellen van een doelgerichte grondenbank en een voorkeurecht voor de overheid in van nature overstroombare gebieden. Creëer een herstellfonds om het valleierstel te financieren en zorg voor een sterk flankerend beleid voor de huidige ruimtegebruikers. Her-evalueer de doelstellingen zelf aan de hand van inzichten en kennis van het verleden en vertaal die doelstellingen naar concrete en gebiedsgerichte taakstellingen, zodat voor iedereen duidelijk is waar welke ruimtelijke doelen we samen moeten realiseren. Ga voor klimaatrobuuste landbouw, landbouw die uitgaat van het fysische systeem en niet omgekeerd. Een landbouw die het fysische systeem blijvend tracht te plooiën naar de eisen van de landbouw is steeds moeilijker houdbaar.

Meer Boer-Beek-Bodem blijft een must. Deze gebiedscoalitie, op initiatief van ons bestuur, is die bijzondere samenwerking in de vallei van de Kleine Nete. Landbouwers, natuurbeheerders, beleidsmakers en begeleiders zitten samen rond de tafel om onder andere de kwaliteit van water en bodem te verbeteren, de grondwatervoorraad beter op peil te houden en zowel landbouwbedrijven als natuur- en bosgebieden beter bestand te maken tegen extreme weersomstandigheden. Ook het Europees project Life ACLIMA, waarbij mobiele waterzuiveringscontainers op maat worden ontwikkeld voor land- en tuinbouwers, draagt zeker bij tot waterrobuuste landbouw.

Recent tekenden de vele partners die ertoe doen, lokale besturen, provincie Antwerpen, Vlaamse departementen, middenveldorganisaties het charter voor de Vallei van de Aa. Niet enkel de 26 concrete acties voor het hele gebied, maar vooral ook het proces ernaartoe, onder de puike begeleiding van Levuur en de aantrekkelijke praatplaat met weergave van de as is en de to be

voor de vallei, maken mee het verschil als ze ook allemaal worden uitgevoerd. Want andermaal, de meest concrete taak blijft doen, doen, doen, volgehouden doen.

Zeker in het stroomgebied van de Kleine Nete deden we al wel wat en al wel veel. Weliswaar later dan de Europese Kaderrichtlijn Water van 2000 voorschrijft, komt de goede ecologische toestand op een aantal plaatsen binnen bereik. Maar meer blijft nodig, zowel om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water écht te halen tegen 2027, als om de kwaliteitsstandaard vast te houden eens het zover is. Daarom, zorg voor een correcte budgettering op langere termijn, focus minder op quick wins en meer op een structurele graduele transitie. Zorg voor voldoende uitvoeringscapaciteit, bouw een fijnmazig en voldoende frequent bemeten meetnet uit voor zowel de waterkwantiteit als –kwaliteit. Nu voor kwantiteit is de provincie Antwerpen ook wel een voortrekker met heel veel meetpunten om de juiste debieten te bekijken.

Voldoende peil- en debietgegevens zijn van belang voor de aanpak van wateroverlast of droogte, om e-flows op te stellen en als input voor hydrologische modellen. Versterk de kennis, ervaring en betrokkenheid van de lokale besturen dat ze de vergunningverlening, handhaving en het ruimtelijk beleid kunnen inzetten om verdere achteruitgang te vermijden. Hanteer beleidskaders die verzekeren dat omgevingsvergunningen maximaal worden afgestemd op de draagkracht en met name op de kwaliteit en de kwantiteit van het watersysteem. Dwing de naleving ervan af met gerichte handhaving, zodat water ook echt sturend wordt voor de ruimtelijke ontwikkeling, met respect voor een robuust watersysteem dat voldoet aan de vereiste waterkwaliteit.

De conclusies resoneren met de basisprincipes waaraan goede watergovernance moet voldoen om de effectiviteit ervan te vergroten, de efficiëntie ervan te verbeteren en het vertrouwen in en de betrokkenheid erbij te versterken. Een sterke watercommissaris, de CIW, provinciale droogte-overleggen, toekomstige bekkenhuizen moeten er echt beter en zullen er dan ook steeds beter aan voldoen. Omdat de terugkeer naar een watersysteem met natuurlijke buffer, trage afvoer, maximale infiltratie een werk van vrij lange adem is en risico's, schade en impact door weersextremen nooit uit te sluiten zijn, blijft een state of the art noodplanning en crisisbeheer dringend en helaas ook noodzakelijk, al hopen we het nooit nodig te hebben.

Afgelopen september organiseerde ons team noodplanning een studiedag 'wateroverlast'. Alle noodzakelijke actoren namen deel en we simuleerden ook inderdaad in Antwerpen die perfecte storm, een waterbom die op de provincie Antwerpen viel in combinatie met springtij. En we brainstormden samen over de aanpak voor en tijdens, met aandacht voor interoperabiliteit. Tegen de zomer van 2023 moet het er zijn, een nieuw bruikbaar en voldoende gekend Bijzonder Nood- en Interventieplan Waterbom.

Zelfs een klimaatrobuust watersysteem waarvan de waterlichamen zich in goede ecologische toestand bevinden en een doortastend Bijzonder Nood- en Interventieplan Wateroverlast, respectievelijk een droogte-afwegingskader 2.0, ontslaan ons niet van de permanente plicht om spaarzaam om te springen met het blauwe goud. Ook dan blijft water een schaars en dus kostbaar goed.

Naast het terugdringen van ons watergebruik en dat van de bedrijven, loont het om individueel en collectief meer in te zetten op circulair watergebruik. Net als voor energie geldt dat het beste water het niet verbruikte en al zeker het niet verspilde water is, of nog, het juiste water voor de juiste toepassing circulair gebruiken luidt het devies en wel in afnemende volgorde van hoeveelheden. Opgevangen regenwater, gezuiverd afvalwater of effluent, waar Lieven over sprak, oppervlaktewater, grondwater en tot slot leidingwater van drinkwaterkwaliteit voor die toepassingen waarvoor water van drinkwaterkwaliteit noodzakelijk is: om te drinken, voedsel te bereiden en voor persoonlijke hygiëne om ontstekingen te vermijden.

Omdat we echt veel meer water verbruiken dan het leidingwater dat volgens onze meter elke dag door onze kranen stroomt of uit onze kranen stroomt, door onze toiletten spoelt, is transparante informatie en ik refereerde al aan, over virtueel watergebruik een must. Alleen zo kan elke

consument goed geïnformeerd keuzes maken over wat hij of zij eet, drinkt, kookt en doet. Niet enkel een nutriscore, maar vooral ook een eco-score met informatie over de globale CO₂-uitstoot en waterintensiteit, of water footprint, zijn meer dan welkom. En als die informatie over virtueel watergebruik bijkomend stimuleert tot een vleesloze levensstijl, worden meteen koppelkansen gerealiseerd door een navenante, geleidelijke afname van broeikasgassen en vooral ook van neerslaand stikstof. Onze biodiversiteit, onze kwetsbare natuur en vooral ook wij allen, want ook onze gezondheid zullen er wel bij varen en nee, dat veroorzaakt geen hongersnood.

‘De kwaliteit van de samenleving weerspiegelt zich in de wijze waarop deze omgaat met water’, schreef Mahatma Gandhi. De Europese Unie, en onder invloed van de Europese regelgeving en de kritische rechtspraak op basis ervan, de opeenvolgende extreme zomers en de impact ervan, het Vlaams beleid en de nog vrij vaak projectmatige uitvoering ervan, topwetenschappelijk onderzoek zoals dat van onze sprekers, maar ook de krantenartikelen die er toch steeds meer oog voor hebben, hebben zonder twijfel geleid tot kentering in het denken over en het omgaan met onze ruimte en onze kwetsbare waterlopen. Water, de beschikbaarheid en de kwaliteit ervan, geldt stilaan minder als die vanzelfsprekende evidentie die het ooit was. Steeds meer mensen, bedrijven, sectoren, lokale en andere besturen geven zich steeds scherper rekenschap van de kwetsbaarheid van ons blauwe goud en haar omgeving.

En dus gebeurt er veel, er gebeurt steeds meer. Er worden tegels gewipt, speelplaatsen, voortuinen, delen van percelen en binnenkort gelukkig vergunningsvrij onthard. Er is een grote opkuis gerealiseerd, of die wordt verder gerealiseerd, er wordt ruimte gecreëerd, er worden stuwtjes geplaatst, peilen slimmer beheerd, met klimaatrobuuste landbouwgewassen geëxperimenteerd, circulaire technieken geïntroduceerd, meer gemonitord, op eco-hydrologie gestudeerd, stadswaternetten gepland en hopelijk ook snel gerealiseerd en overigens, ik heb het al gezegd, de provincie Antwerpen was op vele vlakken en dat is ook nodig als we de cijfers bekijken, een early adapter, dat zal u ook lezen in de rede.

En toch. ‘Make no little plans. They have no magic to stir men’s blood. Make big plans. Aim high in hope and work.’ Niet de Boerentoren maar ons Watersysteem heeft nood aan de bevlogen oproep van de negentiende-eeuwse architect Daniël Burnham, opdat alle stapjes klein en groot finaal passen in het grotere ambitieuze plan dat, goed verteld, hopelijk harten sneller kan doen slaan. Een kwantitatief en kwalitatief hersteld watersysteem, een gezond watersysteem robuust als buffer wanneer regen met bakken uit de hemel valt. Een gezond watersysteem dat zijn gulzigheid als spons gul inzet om tijden van hitte en droogte zonder te veel impact te overbruggen. Groot is alvast het plan van professor doctor David Sedlak, die pleit voor een waterrevolutie. Niet louter kleine verbeteringen, maar een heuse transformatie, niet louter de inzet van bestaande, maar ook veel nieuwe technologie en geen disruptie van bestaande governance, maar immer wijzigende institutionele antwoorden naarmate de context wijzigt.

Welnu, diezelfde spirit ontwaar ik in de teksten van de co-auteurs van deze rede die ik graag meest hartelijk dank. Professor Patrick Meire, hij is al genoemd, Geert de Blust, Bram Abrams, Lieve de Roeck van de CIW, professor Isabelle Larmuseau, de bekkencoördinatoren Tom, Evelien en Jeff, Vanessa De Backer van de Dienst Noodplanning, Kris Huijskens de droogtecoördinator van provincie Antwerpen, Didier Soens van de Dienst Integraal Waterbeleid en Paulus van mijn kabinet en Inne Genné van VITO.

Veel dank, heel veel dank ook aan de geweldige sprekers van vandaag, Lieven Symons, professor doctor Patrick Meire, vast en gewaardeerd lid van de droogtecommissie en Henk Ovink, Nederlands Watergezant.

Alvorens u uit te nodigen op de receptie en vrees niet, er is meer dan water, nodig ik u allen nu al graag uit om u mee op sleeptouw te laten nemen door Li An Phoa. Onze rivieren weer drinkbaar maken zoals dat ooit het geval was, is haar en hopelijk dra eenieders doel. In het raam van de Vlaamse Waterdagen 2023 luisteren we naar haar wanneer we, met zijn allen samen liefst, langs de Kleine Nete zullen wandelen. Ik weet niet of er nog vragen zijn, het is later dan

gepland maar een kwartiertje, het valt nog mee. Als dat niet zo is dan nodig ik u heel graag uit voor een natje en een droogje, u heeft het verdiend. Bedankt.

VOORZITTER.- Mevrouw de gouverneur, beste gastsprekers, hartelijk dank namens de leden van de raad en de toeschouwers hier en thuis. Water, een boeiend onderwerp waar we allemaal op een goede manier mee moeten omgaan. Dames en heren, hierbij zijn we aan het einde van deze zitting gekomen. De gouverneur nodigt ons allen uit voor een hapje en een drankje en misschien ook zo voor ons op te warmen en om verder van gedachten te wisselen over ons gouden water.

Volgende week starten we met de budgetbesprekingen en dan verwacht ik alle raadsleden en eventuele geïnteresseerden hier terug om deze raad verder te zetten op dinsdag 6 december om twee uur in de namiddag. Ik wens u alvast een veilige thuiskomst en een fantastisch weekend. Dank u wel.

De zitting wordt geschorst om 16.45 uur.